

Rapport fra Studieorlov oktober - december 2011

- af biskop Steen Skovsgaard

Ligesom præster har mulighed for at søge om studieorlov, sådan gælder det også for biskopper. I 2011 var muligheden kommet til mig, og jeg søgte derfor om tilladelse til at holde studieorlov i perioden okt-nov. 2011. Der var to projekter, som jeg gerne ville gennemføre. For det første ville jeg studere biskop D.G.Monrads bog: Fra bønnens verden, som jeg tidligere har læst og været meget optaget af, og for det andet ville jeg forsøge at systematisere mine afholdte visitater med en evt. udgivelse for øje. Orloven kom dog til at forløbe på en lidt anden måde.

Først og fremmest viste det sig - hvad jeg ikke var opmærksom på forinden - at Monrad havde 200 års fødselsdag den 24. november. Det gik først op for mig, da jeg sammen med min kone, Susanne blev inviteret til New Zealand, hvor der skulle afholdes flere arrangementer i anledning af fejringen af Monrad. Han havde opholdt sig tre år på New Zealand og også der sat sig forskellige spor og har flere efterkommere. Man ønskede, at Lolland-Falsters Stifts nuværende biskop også ville deltage og medvirke i programmet - og da de danske menigheder på New Zealand og i Sydney og Melbourne hører under mit tilsyn, var det jo en oplagt anledning at tage på visitats for første gang "Down Under". Det betød naturligvis, at orloven kom til at forløbe lidt anderledes. Jeg skulle bl.a. på denne rejse forberede og holde to foredrag og en prædiken - på engelsk - samt afholde visitater i de danske menigheder i henholdsvis Sydney og Melbourne. Denne rejse på 18 dage blev dog en meget stor oplevelse, selvom det betød, at der så ikke blev tid til så megen læsning.

Det blev der til gengæld på en anden rejse i hele oktober måned. For at få ro til og de bedste rammer for studiet af bogen: Fra bønnens verden havde jeg nemlig valgt sammen med Susanne at drage til Assisi, hvor vi indlogerede os hos Birgittinersøstrene. Jeg havde forinden lånt mange bøger af og om Monrad, som jeg medbragte - og i den måned fik jeg læst en del af den litteratur, som er angivet til slut.

I løbet af orloven fik jeg skrevet en del artikler og essays om Monrad til forskellige aviser og fagblade. De fleste kan læses nedenfor.

Endelig har jeg skrevet et lille hæfte om bøn, som Bibelselskabet vil udgive i 2012.

Og til slut er jeg ved at skrive en lille inspirations- og debatbog under arbejdstitlen: Fra Monrads verden. Der mangler en del endnu, men jeg håber, at jeg får tid til at arbejde mere på den her i vinter og i foråret, og at den vil kunne blive til inspiration for præster og menighederne her i stiftet. Det er ganske vist ikke afklaret, hvordan og hvornår den skal udgives.

Alt i alt har det været en spændende og udbytterig studieorlov, og mit håb er som sagt at den - ikke mindst med det lille hæfte om bøn og den kommende: Fra Monrads verden - må kunne blive til inspiration for præsterne og menighederne og give lyst til fordybelse, ikke bare i Monrads verden, men i vores kristne tro. For som det hedder i Lolland-Falsters Stifts motto: Ex contemplatione innovatio (Fra fordybelse kommer fornyelsen). Hvis kirken skal fornyes - og det skal den! - så kan det kun ske gennem fordybelse.

Til allersidst vil jeg gøre opmærksom på, at jeg agter at forsøge at danne et "Monrad-selskab". Det kan man læse om til slut i denne rapport.

Indhold:

Sd. 3: Hvem var Monrad? artikel bragt i Kristeligt Dagblad november 2011:

Sd. 8: Hyldelst til D.G. Monrad! artikel til præsteforeningens Blad november 2011:

Sd 13: Hilsen til menigheden i Maribo Domkirke den 24. november 2011

sd 14: Biskop D.G. Monrad - 200 år - artikel bragt i Folketidende november 2011

sd 18: I Monrads fodspor, artikel i Folketidende november 2011

Sd. 20: Svimmelende rigdom artikel i Folketidende november 2011

Sd, 21: Rapport fra New Zealand, artikel i Folketidende november 2011

Sd. 23: Nytårshilsen på kristendom.dk

sd 25: Om svimmelhed og homoseksuelle ægteskaber, kronik i KD, som bringes primo jan.

Sd. 28: Stiftelse af Monradselskab

Sd. 29: Litteratur

Artikel bragt i Kristeligt Dagblad november 2011:

Hvem var Monrad?

Undertegnede har som biskop i Lolland-Falsters Stift nu i godt 6 år boet i den bispegård i Nykøbing F., som biskop D.G.Monrad fik bygget i 1850. Selvom bispegården er bygget om og til i flere omgange bærer den stadig præg af den navnkundige biskops kunstneriske og æstetiske sans. Flere af stuerne er udsmykket med væg- og loftsmalerier af Constantin-Hansen og Hilcker, i den såkaldte pompejanske stil, og der er også en buste og et enkelt portrætmaleri af Monrad, som er med til at bevare mindet om ham.

At bo i dette smukke hus er en daglig glæde. Vi prøver at dele glæden med andre ved et par gange om året at holde åbent hus, hvor man kan få lejlighed til at se stuerne, og hvor der også altid bliver mulighed for at høre om og drøfte Monrad. For hvem var denne mand i grunden? De fleste ved, at han var både politiker, præst og biskop; men hvem og hvordan var han som person? Meningerne er ofte meget delte, og indimellem går bølgerne højt. Ikke mindst når talen kommer ind på det uundgåelige spørgsmål: I hvor høj grad var Monrad skyld i nederlaget i 1864?

For tiden har jeg tre måneders studieorlov, bl.a. for at søge at få mere at vide om Monrad. Og allerede på nuværende tidspunkt tør jeg godt konkludere, at han – både som politiker og som præst – er mere spændende og inspirerende, men også langt mere modsætningsfyldt, end jeg på forhånd vidste. Så når man kan have svært ved at forstå Monrad i dag, er det helt naturligt. Det kunne man nemlig heller ikke, mens han levede. Også dengang var meningerne delte og svingede fra næsegrus beundring og betagelse til bundløs ringeagt. Der var dem, der irriteredes over Monrads plumphed, hans forfængelighed, selvtillid og indbildskhed, mens andre faldt for hans charme, medmenneskelige forståelse, kolossale viden og fantastiske talegaver og arbejdsevne. Monrad var selv helt på det rene med, at han var et sammensat menneske, men han så det mere som et menneskeligt grundvilkår. Han blev aldrig træt af at indskærpe, at den menneskelige sjæl er et dunkelt dyb, som den enkelte ikke kender og aldrig bliver færdig med at kende til bunds. ”Hjertet er en stor, sammensat verden, i dets forskellige egne hersker der forskellige, ja til dels modsatte magter.” Hans gode ven, digterpræsten Chr. Richardt udtrykte det på denne måde ved Monrads begravelse: ”..det, hvoraf menneskets vilje spirer frem, ligner tit mere et løg end en planterod, har som løget blad ved blad, flere jævnsides motiver, der først i forening frembringe beslutningen og valget.” Så at forsøge at forstå Monrad som person, er som at pille et løg. Eller som Jes Fabricius

Møller sluttede sin glimrende artikel om Monrad bragt i KD den..., hvor han citerede historikeren Povl Engelstofts ord om, at den, som vil forstå Monrad til bunds ”må selv have følt Korset tynde sine Skuldre og Naglegabene brænde sine Hænder.”

Set i det lys er der da kun een, som forstår Monrad, nemlig Herren! Det var også Monrads eget synspunkt og trøst. Et af hans foretrukne skriftsteder var 1. Kor kap 4, hvor Paulus siger: ”Mig er det ligegyldigt, om jeg bliver bedømt af jer eller af nogen menneskelig domstol, ja, jeg bedømmer ikke engang mig selv..den, der bedømmer mig, er Herren.”

Derfor var Monrad faktisk også ligeglad med menneskers dom, og hvad de sagde og mente om ham. Han skriver et sted, at han endda finder et vist behag i ubehageligheder, for: ”De tjene mig til prøvesten på, om jeg har frigjort min sjæls fred fra menneskenes omdømme, og om jeg sætter mig selv så lavt, at det ikke let kan lykkes nogen anden at sætte mig lavere.”

Denne ligegyldighed overfor andres dom kan på nogle virke meget arrogant; men der er ingen tvivl om, at når Monrad følte sig hævet over menneskers dom, så bundede det i en ægte ydmyghed og i hans kamp for og trøst ved at fastholde, at dommen er Guds. Han var da heller ikke interesseret i, at der skulle tages særligt hensyn til hans biskoppelige værdighed. I et af sine breve skriver han om en sognepræst: ”Det forekommer mig, at han lægger for meget vægt på min biskoppelige værdighed, og det generer mig. Dernæst synes han at have sin egen person for meget i sinde; han glemmer ikke sig selv over tanken og sagen.”

For Monrad drejede det sig netop om at glemme sig selv, at engagere sig 100 % og kæmpe for sagen. Det havde han selv dyb respekt for, også når det gjaldt hans politiske modstandere. Og derfor kastede han sig glad og gerne ud i politiske og teologiske debatter med en voldsomhed, bidende sarkasme og forfinet ironi, som mange af hans modstandere frygtede. Det er blevet sagt om Monrad, at han ikke knuste sin modstander med en kølle, han hakkede ham ihjel! Men det var altid sagen, som var afgørende. Han skriver et sted, at da han for 40 år siden begyndte sin politiske virksomhed, gjorde han sig det til en grundlov aldrig at angribe nogen mands karakter, men altid at blive stående ved de enkelte ytringer eller handlinger, uden at søge derfra ind til sindelaget, og fortsætter: ”Jeg tror med rette at kunne give mig selv det vidnesbyrd, at jeg aldrig har overtrådt denne grundlov.” Om så alle hans politiske og teologiske modstandere ville være enige i dette, er nok tvivlsomt.

Blandingen af det teologiske og politiske engagement anså Monrad som noget medfødt. Hans far og farfar var jurister, og de seks foregående generationer gejstlige mænd. Til gengæld forstod han klart at adskille religion og politik. Kristendommen skal ikke blande sig i politikken – og omvendt.

Kristendommens opgave er at gennemtrænge politikken som en skjult varme, som nåde og sandhed.

Forholdet mellem kirke og stat udtrykker Monrad på følgende måde i en tænkt tale, som staten efter hans mening burde holde for kirken: ”Jeg sætter stor pris på sand kristendom, på, at man ikke alene kaldes, men er kristen..Jeg ville meget ønske, at sand kristendom var rådende på mine rigsdage...men jeg bør ikke glemme, at der er en forskel mellem dig, o kirke, og mig. Dit rige er ikke af denne verden, mit rige er af denne verden. Du ved jo dog meget godt, at når jeg med mine kluntede hænder har taget fat på at fremme kristendommens sag, så har jeg mere skadet end gavnet, thi jeg har grebet ind i din virksomhed...Og så må jeg sige dig et ord, min gode kirke. Tag mig det ikke ilde op. Det er et alvorsord. Du har en slem tilbøjelighed til at falde i søvn...Du må og du skal være vågen. Dig er det, dig, der skal våge over, at ej den hellige ild slukkes i landet...Dig er det, der skal havde omhu for, at dåbens nåde tilegnes og kommer til at leve i en sand og ægte kristendom, så at dens ånd gennemstråler folkeånden, så at Kristi ånd bor i de folkekårne mænd. På dig og ene på dig hviler ansvaret, hvis dette ej sker - thi du, og ikke jeg, er Kristi brud og kristendommens bærer i landet.”

Monrads tanker om politik og religion er stadig aktuelle og inspirerende. På det politiske område gjorde han sig f.eks. den overvejelse, at en minister kun skulle have lov til at fungere i et år, for som han skriver: ”Der er stor forskel mellem en ministers stilling og alle andre livsstillinger. Når en mand har fået en gård, et gods, en skomager- eller urtekræmmerbod, et embede, osv. så sidder han uforstyrret i sin stilling, og gnaver det ham af skæbnen tildelte ben. Men en minister! Han er omringet af, om ikke hundrede, så en halv snes glubske mennesker, der kaster grådige blikke på ham, og vil snappe hans ben. Hvorledes skulle vi skaffe en minister ro til at gnave sit ben? Det er det store spørgsmål, som har pint mig. Jeg ved ingen bedre løsning end følgende. Ingen kan være længere minister end et år. Når et ministerium har siddet ved roret et år, træder det af. Den, der har været minister, kan først efter forløbet af et vist antal år (3? 6?) atter indtræde i denne stilling...Jeg indrømmer selvfølgelig, at forslagets gennemførelse har sine vanskeligheder, og at en mand ofte vil hindres i at udføre, hvad han ville kunne sætte i værk, hvis han havde en længere embedstid. På den anden side vil denne bevidsthed om en nær afgang opfordre manden til at anstrenge til det yderste sin kraft og arbejdsdygtighed i den tid, som er ham givet. Hvilket folk har udført de største

bedrifter? Du må svare: det romerske. Nu vel, det romerske folk udførte disse bedrifter med etårige konsuler, etårige prætorer osv.”

Monrad kæmpede til det sidste for, at folkekirken skulle få sin forfatning, og han fandt det pinligt, at rigsdagen optrådte som synode. ”Vi kunne heller ikke nægte, at det får et næsten komisk anstrøg, når vi se en bekendelsesløs rigsdag med et alvorligt ansigt træde op som synode.”

Til gengæld skal kirken på sin side være sig sit ansvar bevidst. I et hyrdebrev skrev han ved sin tiltrædelse som biskop: ”Det er nye og store opgaver, som tiden medfører for kirken også i vort fædreland; jo mere de verdslige bånd der hidtil har omsluttet kirken, løsnes, jo nødvendiggere er det, at nidkærheden erstatter lovens tvang; jo mere gennemgribende den omdannelse er, som kirken imødeser, et desto kraftigere liv udfordres der, hvis den ej skal sygne; jo mere gærende og bevæget tiden er, des fastere og alvorligere må kirken fremtræde.”

Som biskop var Monrad både fast og alvorlig. Han var en dygtig og meget skattet prædikant, med en varme og inderlighed, uden at være ”klæbrig”. Han krævede, at præsterne skulle ”prædike om troen, selv troende,” og om en præst, hvis prædiken han havde hørt, skriver han: ”Han fremhævede stærkt den almindelige syndighed, uden tilstrækkeligt at fremhæve forskellen mellem dem, der er på fortabelsens og frelsens vej.”

Monrad fandt hvile og styrke i bønner og skrev bogen bog: Fra bønnens verden, som blev oversat til flere sprog og udkom i mange oplag. Særligt hæftede han sig ved Fadervors 5. Bøn: ”forlad os vor skyld, som også vi forlader vore skyldnere.” Eftersætningen var vigtig: Det er kun, når vi forlader vore skyldnere, at vi kan tro på, at Gud vil forlade vore skyldnere. Monrad udgav i første omgang en lille bog om dette emne, og mødte voldsom kritik. Men som han sagde, var det ham noget af det mest uforståelige, at man blandt kristne skulle høre ilde for, at man holdt sig til Kristi egen forklaring (Mt 6,14-15)! Senere valgte han derfor at skrive en større afhandling på 763 sider om dette ene spørgsmål, og hvor han med inddragelse af kirkefædrene og Luther argumenterer klart og overbevisende for sit synspunkt.

Som Monrads liv var omskifteligt og uforudsigeligt, sådan blev hans eftermæle det også. Og han fik ikke engang en gravplads. Den blev for mange år siden sløjftet, da man nedlagde Nykøbing kirkegård, og for få år siden blev der endda bygget et supermarked ovenpå gravpladsen. Som en kommentar til dette kunne man anføre flg. citat af Monrad:

”Det er en kortvarig fred, som man under de afdødes legemer. Den burde vare til dommedag, men varer kun en snes år. Så kastes graven op, så kastes bene omkring, og den afdødes levninger må give plads for gravens nye beboer. Det er underligt at se, hvorledes skik og brug sløver følelsen, selvom hos de fineste naturer. Har man ikke råd til at lade de døde beholde deres boliger, så kunne man dog på én gang optage levningerne af gravene, hvis fred det år skulle forstyrres, og samle dem i en fællesgrav. Dertil havde man måske råd. Så kunne dog også de fattige, der ej magte at erlægge den fastsatte betaling for bevarelsen af gravfreden, vide, hvor deres afdøde kæres levninger hvile.

Vi ved med andre ord ikke, hvor Monrads grav er. Men eet er sikkert: Han er ikke glemt. Og slet ikke her i bispegården.

Steen Skovsgaard

Artikel til præsteforeningens Blad november 2011:

Hyldest til D.G.Monrad

- fra Lolland-Falsters Stifts bispegård

Den 24. november er 200 års dagen for D.G. Monrads fødsel. Monrad var ubestrideligt een af 1800-tallets helt store og betydningsfulde personligheder i Danmark. Han var en person, der ofte var strid om, men samtidig også et menneske, som med sin viden, sin energi, sine talegaver og åndskraft aftvang stor respekt.

Som politiker fik han afgørende indflydelse på Grundloven 1849 og på Danmarks skæbne i 1864; men også som præst, teolog og biskop har han sat betydelige spor.

Monrad brugte mange timer på religiøse studier. Ofte op til 9 timer dagligt for, som han skrev i eet af sine breve: *"Det er et mageløst embede at være biskop i Lolland-Falsters stift; jeg ville ikke bytte det for noget andet. Her er så lidt at bestille, ikke mere end hvad der behøves til at forfriske efter studiet."*

Af teologiske bidrag kan først og fremmest nævnes bogen: "Fra bønnens verden", som udkom i mange oplag og blev oversat til flere sprog. Det er et fornemt lille skrift, som Monrad kaldte for sit "kælebarn", og som har mange smukke og stadig aktuelle formuleringer om bøn og bønnens betydning. F.eks. følgende:

"Gud står i forhold til hver menneskesjæl, men kun den sjæl, der beder, står i forhold til Gud."

"I bønnen gør mennesket sine erfaringer om Gud, og vinder den sikkerhed, der ikke kan nås gennem slutningers lange række"

Derfor kan Monrad også sige – da det er hans egen erfaring - at ved at bede Fadervor styrkes og næres troen. I et brev til datteren Adda i Amerika gav han følgende korte råd, da hun åbenbart har haft problemer med at svare nogle ateister:

"Sig til ateisterne: kan De bevise, at der ikke er en levende, bevidst, alkærlig Gud, og at der ikke er udødelighed? Jeg kan ikke bevise det, jeg tror det; thi når jeg beder til Ham, sender Han sin glæde og fred ind i min sjæl. Når du lukker øjnene, kan du ikke se solen; når du ikke beder, kan du ikke tro

på Gud. Sig til de lidetroende: kald Kristus din herre, følg hans bud og bed dit Fadervor, så vil troen på ham komme.”

Prædikensamlingen, hvor Monrad samlede sine prædikener fra Brøndbyerne, betragtede han selv som ”det hele åndelige udbytte af mit liv.”

Også disse prædikener er både inspirerende og aktuelle i deres meget direkte tiltale, den klare understregning af frelse og fortabelse, de indtrængende og gentagne opfordringer til bøn og ligeledes de mange smukke formuleringer. F.eks.:

Så lad der hæve sig fra jorden en hærske af bønner,...så bo bønnen rigelig i denne menighed!

Gennemgå strengene i din sjæl og stem dem, så de uden mislyd klinge sammen med det evige livs toner!

Troen er ikke en højtidsdragt, hvormed du skal smykke din sjæl ved festlige lejligheder, nej, den skal være din sjæls daglige arbejdsdragt.

Hver søndag fører evangeliet os tilbage til vor frelser, og går vel prædikenen ud på andet end at levendegøre så et, så et andet træk af frelserens skikkelse, for at disse enkelte træk efterhånden kunne smelte sammen til hans hele lyse, herlige billede?

Om sognepræstestillingen sagde han: *Der er ingen stilling i samfundet, selv ikke de højeste, selv ikke de hvorpå det meste beror, der i ansvar kan måle sig med det stille, det dybe, det inderlige ansvar, der påhviler sjælesørgeren.*

Et større og ikke helt så kendt værk, som Monrad udgav nogle år inden sin død, er: Den femte bøn og dens liv i kirken indtil Luther. Monrad var særligt optaget af den anden halvdel af Fadervors femte bøn:”.. som også vi forlader vore skyldnere”. Gang på gang vendte han tilbage til det i sine prædikener, opbyggelige skrifter og i videnskabelige arbejder. For betyder det i sidste ende, at Guds tilgivelse er og bliver afhængig af vores tilgivelse? Det er svært at komme uden om, at det er det, som Jesus siger, da han udlægger Fadervor: ”For tilgiver I mennesker deres overtrædelser, vil jeres himmelske fader også tilgive jer. Men tilgiver I ikke mennesker, vil jeres fader heller ikke tilgive jeres overtrædelser.” (Mt. 6,14-15) Og som det fremgår i lignelsen om den gældbundne tjener, som bliver kastet i fængsel, da han ikke tilgiver sin medtjener: ”Sådan vil også min himmelske fader gøre med hver eneste af jer, der ikke af hjertet tilgiver sin broder.” (Mt. 18.35)

Disse pointer er vitterlig svære at have med at gøre som prædikant. På Bibelselskabets hjemmeside kan man høre Tine Lindhardt genfortælle lignelsen om den gældbundne tjener, og her kommenterer hun det, at tjeneren ikke vil tilgive sin medtjener, med flg. bemærkning: ”Mærkeligt, men sådan har vi mennesker så mange ting for!” Bemærkningen skal vel fungere som en slags undskyldning for, at tjeneren ikke kunne tilgive sin medtjener. For hvad stiller vi op med en så barsk pointe? DMS-sekretær Egon Nielsen, sluttede engang en prædiken – lidt mere fair overfor teksten - med følgende kommentar til Jesu barske ord: ”Den, for hvem dette er glædeligt budskab, bedes række hånden i vejret! Amen.”

Monrad krøb til gengæld ikke udenom problemstillingen, men kastede sig ud i et forsvar for Jesu ord og den klare bibelske tale om kravet til og nødvendigheden af at tilgive. Det blev for ham et helt centralt element i den kristne tro: tilgivelsen, som det ypperste kristne moralprincip. ”Vor sjæl kan ikke blive frelst, når Gud ikke tilgiver os vore synder, og Gud vil ikke tilgive os vor skyld, når vi ikke tilgiver vore skyldnere.” Disse ord er blevet kaldt for D. G. Monrads testamente. Det var ud af egen dyrekøbt erfaring, at han frem for nogen blev den femte bønens prædikant i den danske kirke

I første omgang skrev han i en lille bog: ”Tro, dåb og genfødsel” om problemstillingen, hvor det bl.a. hedder:

”Tilgivelsen er en prøvesten på, om vor tro er sand og ægte eller kun ordklang, om vi er skabt efter Guds lignelse, om vi er blevne den himmelske Faders børn.”

Hans synspunkt mødte ikke uventet modstand. Sognepræst A.F.Brandt skrev en pjece med titlen: ”Biskop Monrad som vejleder i Kristendom”. Her kalder han Monrad sekterisk, for evnen til at bede får man kun gennem troen, mente Brandt. Og når Monrad påstod, det modsatte, så mente pastor Brandt at kunne ”indordne Monrad i den semipelagianske skole, der lærte, at arvesynden ikke havde fordærvet den menneskelige vilje mere, end at mennesket selv kunne bidrage til sin frelse.”

Modstanden standsede dog ikke Monrad. Tværtimod, så spidsede den blot hans pen. Han gav udtryk for, at det for ham ”var noget af det mest uforståelige, at man blandt kristne skulle høre ilde for, at man holdt sig til Kristi egen forklaring”. For han mente jo bare, at han holdt sig til Jesu egne ord i Mt 6,14-15. Men dernæst satte det ham i gang med et grundigt og omfattende studium af kirkefædrene og Luther. Som han skrev i et brev:

Efter min overbevisning er der i 5. bøn en brod til bearbejdelse af sjælen, og når vi føle, at vi kunne bede bønnen, en forvisning om, at Gud tilgiver os vor synd. Efterhånden er jeg stødt på en hel række af ytringer hos kirkefædrene, der går i samme retning...På mig selv gør dette store kor af fortidens røster et gribende indtryk...jeg tror, at man, når man får et eller andet nyt genialt teologisk indfald, altid gjorde vel i først at spørge koret til råds

Så Monrad spørger det store kor af kirkefædre til råds gennem et årelangt studium af deres skrifter fra første til det femtende århundrede afsluttende med Luthers skrifter. Derpå udgiver han en bog på over 700 sider med dette ene tema, og hvor han får underbygget og bekræftet sin tese.

Monrad har følgende formuleringer:

At vi tilgiver vor næste er således det afgørende kendetegn på, at vor tro er frugtbar.

Guds syndsforladelse er den søde kerne; at vi forlade vore skyldnere er skallen.

Monrad gennemgår som nævnt i bogen også mange af Luthers skrifter. Fra Luthers skrift om den femte bøn, fra 1520, bringer han flg. citat: *"Denne bøn har en tilføjelse og betingelse, at vi skulle forlade vore skyldnere; når det er sket, da kunne vi sige: "Forlad os vor skyld!"*

Endelig har Luther en prædiken til 4. Søndag efter trinitatis, hvor han anfører Lk 6,37-38...og siger: *"Der står det. Kunne I slippe jeres dømmen, så vil Gud også slippe sin dømmen. Kunne I tilgive og give jeres næste, så vil Gud også tilgive og give jer. Og ikke alene det, men også, hvor I slipper jeres dømmen et øjeblik (det er i det korte liv på jorden), vil Gud evigt slippe sin dømmen; hvor I giver en øre, vil Gud give jer mange fulde skæpper; hvor I tilgiver en synd, der har Gud først tilgivet jer alle synder, og vil endnu tilgive jer utallige synder. På den anden side, hvis I dømmes, fordømmes, hvis I ikke tilgiver, så vil det samme times jer; når I ikke ville lade det ringeste uhævnet, så vil Gud også trække bjælkerne frem. Da vil det gå således til; hvor I finde en splint hos jeres næste, der vil Gud finde hos jer hundrede store bjælker. Derfor skulle vi lægge mærke til, hvad Herren her prædiker for os og siger (Lk 6,36): "Så vær da barmhjertige, som jeres fader er barmhjertig" Gud fader er barmhjertig, og dermed er der givet os uendelig meget, dog for så vidt jeg også giver. Og alligevel, når jeg tilgiver og giver en smule, så vil Gud igen tilgive og give uendelig meget. Hvem ikke det bevæger, at, hvis han forbliver et godt figentræ, hvis han ikke dømmes eller fordømmes, men tilgiver og giver, så skal der hverken være dom eller helvede, men idel nåde og venlighed hos Gud: Ham vil intet som helst andet bevæge"*

At læse Monrad er i høj grad bevægende. Han kaster sig engageret og uforfærdet ud i tilværelsens store spørgsmål og troens mysterier. Han går i dybden, ned i troens og sjælens mørke kroge, gransker dem og bringer det skjulte frem i lyset.

Selv skriver han i en prædiken:

Når du tager en håndfuld jord og er kyndig nok til at undersøge den nøje, så forbavses du ved at opdage i den en mængde bestanddele, hvorom man ved et løst skøn ikke har den fjerneste anelse...Således går det med mit og dit hjerte.

At studere Monrad kan godt sammenlignes at sidde med en håndfuld jord i hånden. Der er mange bestanddele, men den er fuld af kraft, næring og ånd.

Han være hermed anbefalet – og hyldet fra Lolland-Falsters Stifts bispegård. Den, som han forresten også tog initiativ til og sørgede for blev bygget i 1850.

Steen Skovsgaard

Hilsen til menigheden i Maribo Domkirke den 24. november,

- som konst. biskop, domprovst Ole Opstrup læste op:

Jeg vil hermed gerne have lov til at overbringe en hilsen i anledning af fejringen af 200 året for biskop Monrad i Lolland-Falsters Stift, og har derfor bedt Ole Opstrup om at læse den op ved gudstjenesten.

For jeg ville naturligvis meget gerne ha' været med til at fejre biskop Monrad her i Domkirken i dag; men netop i dette øjeblik skulle Susanne og jeg gerne befinde os på New Zealand, formentlig i netop det område, hvor Monrad med en stor del af sin familie udvandrede til i 1865. Og klokken er 2 om natten.

Det var efterkommere til Monrad, som i april måned i år gjorde opmærksom på denne mærkedag ved at invitere Susanne og mig til at deltage i festlighederne på New Zealand. Her ville man nemlig gennem en hel uge markere Monrads 200 års fødselsdag, og det var et stort ønske for dem, hvis biskoppen i Lolland-Falsters Stifts kunne deltage. Det var med andre ord dem, der først gjorde os opmærksom på denne mærkedag, og vi fik derfor travlt med at planlægge bl.a. også dette arrangement.

Da jeg har studieorlov i denne periode, og Monrad er mit emne, var det oplagt at tage imod invitationen til New Zealand. Men desværre kan man ikke være to steder på een gang.

I stedet vil jeg bringe jer denne lille hilsen - med ønske om velsignelse for dagen.

Og da det er Monrad, som vi fejrer, vil jeg slutte med et citat fra en af Monrads prædikener - og lade det være mit ønske for jer og for menighederne i Lolland-Falsters Stift:

Så lad der hæve sig fra jorden en hærske af bønner,.,så bo bønnen rigelig i denne menighed! I et drømmesyn så Jakob en stige, der nåede til himlen, og han så engle stige op og ned ad den. Englene der stiger ned, er Guds levende ord, der udgår til verden, og englene, der stiger op, er menneskenes bønner til himlenes og jordens Gud. Ja, vær forvisset om, at hvis du beder af et oprigtigt hjerte, da skal din bøn træde frem som en engel for Guds åsyn, og Gud vil skænke dig, hvad du begærer, og hvad der er til dit tarv; thi ej er de frommes bønner magtesløse.

Med det vil jeg tilønske jer alle: Vor Herre Jesu Kristi nåde, Guds kærlighed og helligåndens samfund være med os alle

Artikel bragt i Folketidende november 2011

Biskop D.G.Monrad – 200 år

Den 24. november er 200 års dagen for D.G. Monrads fødsel. Monrad var ubestridt een af 1800-tallets helt store og betydningsfulde personligheder i Danmark - både som politiker, konseilspræsident, præst, biskop og teolog. Han var en person, der ofte var strid om, men samtidig var han også et menneske, som med sin viden, sin energi, sine talegaver og åndskraft aftvang stor respekt i vide kredse.

Som politiker fik han afgørende indflydelse på Grundloven 1849 og på Danmarks skæbne i 1864; men også som præst, teolog og biskop har han sat betydelige spor.

Her i Lolland-Falsters Stift har han haft sine bedste år, og der er derfor god grund til at mindes Monrad og hans indsats som biskop og teolog.

Monrad var selv meget glad for at være biskop her i stiftet, hvor han brugte mange timer på teologiske studier, ofte op til 9 timer dagligt. For, som han skrev i eet af sine breve: *"Det er et mageløst embede at være biskop i Lolland-Falsters stift; jeg ville ikke bytte det for noget andet. Her er så lidt at bestille, ikke mere end hvad der behøves til at forfriske efter studiet."*

Af teologiske bidrag kan først og fremmest nævnes Monrads bog: "Fra bønnens verden", som udkom i mange oplag og blev oversat til flere sprog. Det er et inspirerende lille skrift, som Monrad kaldte for sit "kælebarn", og som har mange smukke og stadig aktuelle formuleringer om bøn og bønnens betydning. F.eks. følgende:

"Gud står i forhold til hver menneskesjæl, men kun den sjæl, der beder, står i forhold til Gud."

"I bønnen gør mennesket sine erfaringer om Gud, og vinder den sikkerhed, der ikke kan nås gennem slutningers lange række"

"Den, der ikke gennem åndens anstrengelse i bønnen søger at vinde disse erfaringer, vil ligeså lidt kunne forstå talen om Gud, og om hvad der hører til Guds rige, som den blinde vil kunne forstå, når man beskriver ham farverne, eller den døvstumme, når man til taler til ham om tonerne."

På baggrund af egen erfaring er det Monrads påstand, at når man beder Fadervor, så styrkes og næres troen. I et brev til datteren Adda i Amerika skriver han:

”Når du lukker øjnene, kan du ikke se solen; når du ikke beder, kan du ikke tro på Gud. Sig til de lidettroende: kald Kristus din herre, følg hans bud og bed dit Fadervor, så vil troen på ham komme.”

Prædikensamlingen, hvor Monrad samlede sine prædikener fra Brøndbyerne, betragtede han selv som ”det hele åndelige udbytte af mit liv.”

Også disse prædikener er både opbyggelige og aktuelle i deres meget direkte tiltale, den klare understregning af frelse og fortabelse, de indtrængende og gentagne opfordringer til bøn og ligeledes de mange smukke formuleringer. F.eks.:

Så lad der hæve sig fra jorden en hærskaare af bønner,...så bo bønnen rigelig i denne menighed!

Gennemgå strengene i din sjæl og stem dem, så de uden mislyd klinge sammen med det evige livs toner!

Troen er ikke en højtidsdragt, hvormed du skal smykke din sjæl ved festlige lejligheder, nej, den skal være din sjæls daglige arbejdsdragt.

Et større og ikke helt så kendt værk, som Monrad udgav nogle år inden sin død, er: Den femte bøn og dens liv i kirken indtil Luther. Monrad var særligt optaget af den anden halvdel af Fadervors femte bøn:”.. som også vi forlader vore skyldnere”. Gang på gang vendte han tilbage til det i sine prædikener, opbyggelige skrifter og i videnskabelige arbejder. Jesus siger, da han udlægger Fadervor: ”For tilgiver I mennesker deres overtrædelser, vil jeres himmelske fader også tilgive jer. Men tilgiver I ikke mennesker, vil jeres fader heller ikke tilgive jeres overtrædelser.” (Mt. 6,14-15) Den pointe kan godt volde bryderier for en prædikant og sjælesørger. For betyder det virkelig, at det kun er ved at tilgive vore skyldnere, at vi kan være sikre på, at Gud tilgiver os? Ja, det gør det! svarer Monrad. Det blev for ham et helt centralt element i den kristne tro: tilgivelsen som det ypperste kristne moralprincip. ”Vor sjæl kan ikke blive frelst, når Gud ikke tilgiver os vore synder, og Gud vil ikke tilgive os vor skyld, når vi ikke tilgiver vore skyldnere.” Disse ord er blevet kaldt for D. G. Monrads testamente. Han skriver et sted:

”Tilgivelsen er en prøvesten på, om vor tro er sand og ægte eller kun ordklang, om vi er skabt efter Guds lignelse, om vi er blevne den himmelske Faders børn.”

På trods af at Monrad brugte mange timer dagligt på studier, så kan man bestemt ikke sige, at han svigtede embedet som biskop her i stiftet. Han var meget flittig med sine visitatser, som var til stor glæde for ham selv og for præster og menigheder. Især holdt han meget af at møde børnene i skolen, tale med dem og overhøre dem i deres kundskaber.

Som han skriver i eet af sine breve skrev om visitatserne: *”Det er sådan en fornøjelse at tale med børnene i skolen og få deres ansigter til at stråle, og ikke mindre glæder det mig at tale Guds levende ord til menighederne...”*

Der er mange historier om Monrad. De følgende viser lidt af hans åbenlyse glæde over at være sammen med børn, og at det åbenbart har faldet ham let at tale med dem:

Da Monrad på en visitats havde hørt børnene i bibelhistorie, kaldte han et af dem, en køn lille 7 års dreng, hen til sig. Drengen kom villig og frejdigt, og Monrad tog ham ved begge hænder og trak ham hen til sig.

”Hvad hedder din far – min dreng?”

Drengen nævnte sin fars navn.

”Kender du ikke en anden, som du kalder Fader?”

”Jo, vor Herre i himlen!”

”Ja, men han er også min far!” sagde Monrad:

”Og så er du og jeg altså brødre!”

Barnet kunne øjensynlig ikke straks komme til rette med den ny forestilling om biskoppen som sin bror.

Da Monrad engang havde samlet en kreds af småbørn om katedret, som han plejede, sagde han mildt og venligt:

”Her har jeg nu en smuk krans; men når jeg kalder jer en krans, hvad er så du?” Han pegede på et af børnene, en lille pige. Hun svarede ikke. ”Du er en blomst!” sagde Monrad. Og så lo han.

Forholdet til lærerne kunne nok være lidt mere anstrengt end forholdet til børnene. Da han f.eks. skulle give et råd til en lærer, som beklagede sig over, at børnene var vanskelige at have med at gøre, sagde Monrad til ham: *"Hold af børnene ---ja, der er ikke andet råd for den ting!"*

En anden gang var biskop Monrad utilfreds med retskrivningen i klassen, og han klagede til læreren over børnenes tegnsætning. *"Ja, desværre, Deres højærværdighed!" svarede læreren "Men hvordan skal man bære sig ad med at få børnene til at sætte tegnene?"*

"Hør, nu skal jeg sige dem noget! Når de vil have et par nye støvler, så går De til en skomager, ikke sandt?"

"Jo vel, Deres højærværdighed."

"Ja, de gør. Men når nu skomageren siger: 'Hvordan skal jeg bære mig ad med at sy støvler?' Så vil De vist indrømme, at det er en dårlig skomager!"

Monrad bad en anden gang en yngre lærer om at samtale med nogle små børn om eet eller andet, hvad måtte selvom hvad han ville vælge: dyr, planter, huse, redskaber el.l.

"Jeg ser helst at deres Højærværdighed vil vælge!" – sagde læreren

"Så kan De tale om ordet hensigt!" svarede Monrad

At studere Monrad – hvilket jeg har lejlighed til for tiden i min studieorlov - er i høj grad bevægende. Monrad er spændende og engageret. Han har holdninger til mange ting og kaster sig uforfærdet ud i tilværelsens store spørgsmål og troens mysterier. Han går i dybden, ned i troens og sjælens mørke kroge, gransker dem og bringer det skjulte frem i lyset.

Selv skriver han i en prædiken:

Når du tager en håndfuld jord og er kyndig nok til at undersøge den nøje, så forbavses du ved at opdage i den en mængde bestanddele, hvorom man ved et løst skøn ikke har den fjerneste anelse...Således går det med mit og dit hjerte.

At bevæge sig ind i Monrads verden kan godt sammenlignes at sidde med en håndfuld jord i hånden. Der er mange bestanddele, men den er fuld af saft og kraft, næring og ånd.

Han være hermed anbefalet – og hyldet fra Lolland-Falsters Stifts bispegård. Den, som han forresten også tog initiativ til og sørgede for blev bygget i 1850.

Artikel i Folketidende november 2011:

I Monrads fodspor

D.G.Monrad forlod den 30. november 1865 Danmark for på New Zealand at få nye kræfter og forsøge at skabe sig klarhed og ro efter alt, hvad han og Danmark havde gennemlevet i forbindelse med krigen i 1864. Monrad havde påtaget sig ansvaret som konseilspræsident, og for forhandlingerne med Preussen om Danmarks Riges grænser, og det gik - for at sige det mildt - ikke godt for Danmark. Forhandlingerne i London førte ikke til noget resultat, og vi mistede i krigen med Preussen 1/3 del af Danmark. Man kan bl.a. læse om disse forhandlinger og krigene i Tom Buk Swientys spændende og gribende bøger: Slagtebank Dybbøl og Dommedag Als.

I perioden efter nederlaget blev Monrad meget udskældt, og han var bestemt heller ikke selv blind for sin egen skyld. Monrad skriver selv senere om sin rolle og forklarer det med en form for politisk svimmelhed: *Det er afgørelsen, der gør svimmel. Ansvarets uhyre vægt tynger på tanken og forvirrer den.*

Under alle omstændigheder var Monrad åndeligt og legemligt nedbrudt, og han valgte at rejse fra Danmark. Monrad skriver selv i en efterladt redegørelse om 1864 om sin afrejse fra Danmark og modtagelse i New Zealand, som jeg her bringer et uddrag af:

Uagtet der fra flere sider blev vist mig megen venlighed ved min afrejse, så forlod jeg dog Danmark som den af Danmark forladede. Denne følelse af forladthed gennemtrængte hele min sjæl, mens jeg drog over de store verdenshave. Det gjorde derfor et overraskende indtryk på mig, at man i Ny-Zealand kendte mit navn og mit ansigt, da mit portræt havde stået i et illustreret engelsk blad. Jeg blev modtaget med så stor velvilje så vel af guvernøren til hvem jeg var anbefalet af den engelske regering, som af andre, at det langt oversteg mine dristigste forventninger. Kun et par træk skal jeg anføre af mit liv i Ny-Zeeland.

Mennesker af allehånde nationer, englændere, franske, italienere, tyske, nordmænd, svenske og danske følte sig alle som én nation. De var jo alle europæere, pakehaer. Det udvidede sjælen at få landsmandsskabet udvidet. Du est en europæer, din hud røber dig.

Jeg stod på en venskabelig fod til maorierne og lagde mig efter deres sprog. Svel kom jeg aldrig så vidt, at jeg kunne tale det, men ved hjælp af den på maori-sproget oversatte engelske liturgi kunne jeg så vel døbe børn som forrette jordpåkastelse. Man henvendte sig undertiden i denne henseende til epihopaen, således hed biskop på maori-sproget.

Halvdelen af dagen anvendte jeg til legemligt arbejde, halvdelen til studium og læsning med børnene, og genvandt ved denne levevis efterhånden min sundhed. Der var noget ejendommelig hyggeligt ved familiens tætte sammenslutten og samarbejden; og det løftede sjælen at leve i denne ophøjede, utæmmede natur, og at sætte spaden i den jord, der havde ligget urørt siden verdens skabelse. Ny Zealand har et af jordens dejligste klimaer, sommerens varme er ikke mere trykkende end i vort fædreland, vinteren ligner maj måned herhjemme. Jeg levede lykkelige år i Ny-Zealand. Jeg tilstår, at jeg anser mig selv for et af jordens lykkeligste mennesker, men at jeg har kunnet bevare sjælens fred og glæde under livets stærke bølgegang, det skylder jeg ene den herre Kristus. Jo mere dette gik op for mig, des mere følte jeg det som en pligt at aflægge vidnesbyrdet derom, inden jeg forlod denne verden. Derfor vendte jeg tilbage til Danmark, søgte og fik et landsbykald.

Monrad vendte i april måned 1869 tilbage til Danmark, styrket og fuldt ud arbejdskraftig. Og han blev sognepræst ved Brøndbyerne, hvor han var ca 2 år, inden han for 2. gang blev biskop i Lolland-Falsters Stift igen.

I dagene den 20.-27. november er jeg sammen med min kone, Susanne inviteret til New Zealand for at deltage i festlighederne i forbindelse Monrads 200 års fødselsdag. Selvom Monrad og hans familie kun var på New Zealand i godt tre år, så er han altså ikke glemt. Han har efterkommere dér, han forærede sin store kunstsamling af værdifulde kobbertryk til New Zealand, ja, han efterlod en stor del af sit hjerte dér. Faktisk skriver han et sted:

Hvad mig angår, da kan jeg ikke nægte, at jeg anser Ny Zealand for mit fædreland, thi det må nok være der, hvor alle de er, der bære mit navn og nedstamme fra mig. Derfor kunne jeg også nok ønske at have min grav på Ny Zealand, hvis ikke transporten var så lang.

Som biskop i Monrads gamle stift, og som dem der til daglig bor i "Monrad's Palace", (det kalder de bispegården), så er vi spændte på at følge i Monrads fodspor på New Zealand. Vi betragtes som deres hædersgæster, og jeg er inviteret til at holde forskellige taler og foredrag om Monrad.

Jeg skal forsøge at holde Folketidendes læsere orienteret om denne rejse - og fortælle om de indtryk og oplevelser det giver at være i Monrad's fodspor på New Zealand.

Artikel fra Dubai til Folketidende november 2011:

Svimlende rigdom

Jeg havde forleden lejlighed til i forbindelse med min New Zealand-rejse, at besøge Dubai ved en mellemlanding. Det blev et møde med svimlende rigdom. Alt er stort i Dubai: Lufthavnen, man ankommer til er svimlende stor. Tager man på en guidet rundtur i byen kan man opleve og høre om verdens største tårn, verdens største og dyreste hotel, verdens største akvarium, verdens største kunstige øer, verdens største flagstang, verdens største indendørs skibakke osv. Og man har store planer om at bygge verdens største Disneyland, at tiltrække flest turister i verden osv. Efter endt rundtur sidder tilbage - lettere rundtossede(!) - med spørgsmålet: Og hvad så? Hvad er det, der gør at en by, et land eller en kultur stræber efter at være verdens største? Og kan man nu være sikker på, at det altid er det bedste at være størst?

Da besøget foregik i forbindelse med min deltagelse i Monrad-jubilæet på New-Zealand kan der være god grund til at bringe et enkelt Monrad-citat. Han skriver et sted om svimmelhed:

I handelsverdenen spiller svimmelheden en særdeles stor rolle, ja, man kan sige, at børserne er svimmelhedens templer, hvor den æres og dyrkes, og hvor man enten selv er svimmel eller spekulerer i andres svimmelhed.

Det er vel også derfor, at vi taler om at være svimlende rig. Storhed og rigdom gør svimmel.

Efter endt ophold i Dubai kan man ikke andet end at være dybt taknemlig for Den lille Havfrue.

Artikel til Folketidende november 2011:

Rapport fra New Zealand

Da D.G Monrad sammen med sin familie og en gruppe af andre danskere i 1865 rejste til New Zealand skrev han om den venlige modtagelse i Wellington: *Jeg blev modtaget med så stor velvilje så vel af guvernøren til hvem jeg var anbefalet af den engelske regering, som af andre, at det langt oversteg mine dristigste forventninger.*

Det samme kan jeg også skrive om mødet med New Zealand. I Auckland blev vi modtaget med stor varme og velvilje af den danske konsul Niels Jægersborg og hans kone Rita. Målet for besøget på New Zealand var først og fremmest at deltage i festlighederne og markeringen af biskop Monrads 200 års fødselsdag de 24. november. Og det blev til flere inspirerende møder, arrangementer og en enkelt gudstjeneste i henholdsvis Auckland, Palmerston North og Wellington. Samtidig fik jeg lejlighed til at mødes med den danske præst, Anja Grønne, som på frivillig basis betjener de danskere på New Zealand, som ønsker en dansk folkekirkelig betjening.

I Wellington mødte vi Ian Macfarlane - et tip-tip oldebarn af biskop Monrad. Det er Ian, som var den egentlige initiativtager til fejringen af Monrads 200 årsdag, og han havde i den anledning endda fået udgivet en fornem bog: "Bishop Monrad in Aeroterea" (som er det gamle navn for New Zealand).

På universitetet i Wellington var der arrangeret forskellige spændende foredrag om Monrad og hans betydning for New Zealand. Og som en vigtig del af fejringen af Monrad havde Museet i Wellington arrangeret en særudstilling med de 599 raderinger og kobberstikstegninger, som Monrad skænkede New Zealand og overdrog til museet i Wellington umiddelbart inden, han forlod New Zealand. Det var en fantastisk gave, som var et tydeligt bevis for, hvor meget New Zealand betød for Monrad. Han skriver i et brev fra 1880:

Hvad mig angår, da kan jeg ikke nægte, at jeg anser Ny Zealand for mit fædreland... Derfor kunne jeg også nok ønske at have min grav på Ny Zealand, hvis ikke transporten var så lang.

Af yderligere arrangementer, som vi fik lejlighed til at deltage i, var der en festmiddag i Wellington med deltagelse af 65 forskellige mennesker. Her var der en del efterkommere af Monrad, samt særligt interesserede og gæster fra Europa og USA, og som indledning blev der oplæst en hilsen med en lykønskning fra hendes majestæt dronning Margrethe 2 i anledning af fejringen af Monrads

200 års dag. Selv fik jeg æren af at holde hovedtalen efter måltidet - for som den biskop, der nu bor i Monrads bispegård i Nykøbing F., var jeg noget nær det tætteste de kunne komme til biskop Monrad.

I Auckland deltog vi i det danske hus i en stor og velarrangeret aften med mange foredrag og indslag. Også her deltog mange af Monrads efterkommere, og flere havde medbragt bøger fra Monrads personlige bogsamling. Her fik jeg lejlighed til at vise en power-point præsentation af bispegården og fortælle om Monrads betydning som præst og biskop.

I Palmerston North, som var det område Monrad opholdt sig igennem tre år, var der arrangeret en bustur rundt til de steder, som stadig bar præg af hans indflydelse. Der er en gade, en skole og en park opkaldt efter Monrad - og Ian Macfarlane afslørede en mindeplade, som var blevet sat op i anledning af 200års dagen. Monrads hus findes ikke mere. Det brændte engang i 1880'erne. Men vi fik udpeget det sted, hvor det havde stået.

Til slut deltog vi i en adventsgudstjeneste i den lutherske kirke i Wellington. Her fik jeg lejlighed til at prædike og benyttede anledningen til også her at nævne biskop Monrad bl.a. ved at vise et foto af den grotte, han fik bygget til sine børn i bispegårdshaven. Netop det billede kan nemlig ses som en illustration på, hvad advent betyder: Døren er åben, lyset strømmer ind i mørket, og mørket får ikke bugt med lyset.

Mandag forlod vi New Zealand for at jeg kunne møde den danske præst og kirkekomite i Sydney. Dem har jeg aldrig mødt før, og det ville være mærkeligt, når jeg nu for første gang var "Down Under" ikke at benytte lejligheden til at aflægge en visitats i den menighed der, som jeg også er tilsynsførende for.

Der var i øvrigt meget stor interesse for min ide om at danne et Monradselskab, og jeg fik over 30 potentielle medlemmer fra New Zealand - heriblandt en del efterkommere af Monrad..

Nytårshilsen på Kristendom.dk

Hvordan går man et nyt år i møde?

Hvad siger Biblen om at gå noget nyt i møde?

Hvis man har haft et hårdt år, hvordan kan man så mønstre et håb om bedre tider?

Flg. citater kan hver på sin måde besvare ovennævnte spørgsmål - og under alle omstændigheder give anledning til eftertanke ved indgangen til det nye år.

Det første er biskop D.G.Monrad som den 24. november 2011 havde 200 års fødselsdag. Han skriver:

Når du vil undersøge kilden til, at så mange et hjem mangler fred og glæde, da vil du ofte finde, at grunden er at søge, ikke i livets store sorger og bekymringer, men i en gnavenhed og vredladdenhed, der lader sinde tabe ligevægten over små ubetydeligheder.

Om sorger og ulykker, som det der følger med livet - også livet med Gud - skriver Monrad:

Men skønt frelserens ord således er et glædesbudskab, så taler han dog om et åg...I den modsigelse skjuler sig lidelsens mysterium, smertens store hemmelighed. Vil du være fri for livets tryk, så søg dine egne veje, søg ikke Kristus; det kan måske lykkes dig, som det lykkedes mange, at gøre sjælen så tom, at den ej trykkes af livets tomhed, der er udenfor det evige liv

Endelig har Monrad denne overvejelse - og forjættelse om dette at tage korset på sig:

Men sorgen? Ja, det er ulykken, at menneskene søger, men forgæves at støde den fra sig. Hvem har sagt dig, at du skulle være i de lykkeliges tal? Hvor står det skrevet, at du ikke skulle høre til jordens kummerfulde børn? Snart kommer sorgen som et slag, der knuser din lykke, snart som en bidende vind, der afsvier dit hjertes glæde, snart er det ikke en enkelt stor begivenhed, men en hær af små-bekymringer, hvoraf vel hver enkelt ikke er svær at overvinde, men som dog ved deres store mængde har magt til at undergrave sjælens tilfredshed. Men hvad enten nu sorger kommer under den ene eller den anden skikkelse, så fly den, hvor du kan, jag den fra dig, hvis du magter det, thi Gud er ej fjende af sine børns velvære, og det er en falsk lære, at han skulle elske de sorrigfulde mere end de glade. Men hvis du hverken kan undgå sorgen eller overvinde den, så har du dog et middel, hvorved du kan blive dens mester. Når du ser din sorg komme, da vend dig ikke fra den, men hils den, og byd den velkommen i Guds navn. Således tager du dit kors og lægger det på dine

skuldre, således bliver du Guds korsdrager. Idet du tager imod sorgen i Guds navn, som en Guds tilskikkelse, så giver du Gud æren, så bøjer du dig i ydmyghed under hans uransagelige visdom. Hvis du vil handle så, da giver jeg dig på Guds vegne den forjættelse, at den stund skal oprinde for dig, at du vil takke Gud for den sorg, som han har skikket dig.

Den svenske mystiker, Hjalmar Ekström udtrykker det samme - men på en anden måde - i et brev, hvor han taler om korset i lidelsen:

Alle kors er lidelser, men ikke al lidelse er kors. En lidelse bliver ikke et kors, førend mennesket tager imod det fra Herrens hånd og sammen med lidelsen også tager imod hans bærende hånd og skulder. For vær opmærksom på dette: Der er ingen anden korsbærer end Herren. Det er Herren-i-os, som skal bære korset. Ingen anden kan det. Derfor er korset en nåde, for hvor korset er, der er Herren selv også nærværende, nemlig som den der bærer korset. Lidelse er i sig selv ikke kors – men hver lidelse kan blive forvandlet til kors. (min oversættelse af ”Den fördolda verkstaden - brev af Hjalmar Ekström)

Med det vil jeg ønske et glædeligt nytår

I begyndelsen af januar bringer Kristeligt Dagblad nedenstående kronik (som ikke må citeres, før den har været bragt!):

Om svimmelhed og homoseksuelle ægteskaber

”Det er afgørelsen, der gør svimmel.” Sådan skriver biskop D.G. Monrad i eet af sine skrifter om det, som han kalder den politiske svimmelhed, og som han selv led af i de skæbnesvangre måneder i 1864. Monrad fortsætter: ”Answarets uhyre vægt tynger på tanken og forvirrer den...Hvad der gælder om ansvaret, afgørelsen, det gælder også om de politiske kampe. Kampen beruser, der går ild i blodet, forstanden omtåges, det svimler for manden...”

Derfor gik det iflg. Monrad så galt i 1864. Politikerne - herunder Monrad selv - og mange af de ansvarlige i landet blev grebet af svimmelhed.

Den samme svimmelhed har tilsyneladende grebet mange politikere og ansvarlige i dag. Nu har man med eet slag valgt at sidestille det homoseksuelle parforhold med ægteskabet mellem mand og kvinde. Og det sker, selvom en afgørende anbefaling i ”Rapport om folkekirken og registreret partnerskab”, var at fastholde den hidtidige sondring mellem ægteskab og registreret partnerskab. Den sondring skal nu ophæves, for der er gået svimmelhed i politiken - ansvaret tynger, kampen beruser.

Den samme svimmelhed, som har grebet politikken, har tilsyneladende også grebet den teologiske debat.

Thomas Reinholdt har f.eks. flere gange fremført den teologiske pointe, at hvis man siger nej til velsignelse/vielse af homoseksuelle parforhold, så er man modstander af evangeliet. Senest (KD den 6.12) kunne man læse, at man er farisæer, hvis man siger nej, for: ”Det er faktisk pointen i vores kristne tro: at virkeligheden trænger sig på, anderledes end vi forventer. Således er det for farisæerne, der får en virkelighed, som ikke svarer til deres forventning.” Og som en afsluttende svimlende pointe: ”Evangeliet er en forargelse, som selv en gruppe af præster kan snuble over. Forargelse over loven er farisæisme. Forargelse over evangeliet er kristendom.”

Hvis man bliver lidt rundtosset ved læsningen af den konklusion, er der ikke noget at sige til det. For hvad betyder det i praksis? Og hvor finder TRR sig selv? Står han udenfor forargelsen? Eller er TRR ikke lidt forarget over de biskopper, som siger nej til at velsigne/vie homoseksuelle? Og hvis

han er: Hvad er det så for en forargelse? Er det en forargelse over loven - altså farisæisme - eller en forargelse over evangeliet?

Men det handler om at møde virkeligheden – eller moderniteten – som trænger sig på, lyder det. Og det gælder samtidig om for alt i verden ikke at forarge den eller forarges over den. Det gør provst Finn Vejlgård da heller ikke i sit indlæg i KD 14.12. Han møder virkeligheden, som den er, men beklager sig så i stedet over en anden virkelighed, som ikke svarer til hans forventning, nemlig at der er en biskop og flere andre: ”der ikke kan eller ikke vil tænke moderne livsformer sammen med kirke og teologi. Denne samtidsforskrækkelse skader kirken som folkekirke.” siger den bekymrede provst. Men heldigvis har han grund til glæde: ”Det er derfor godt, at der i bispekollegiet er biskopper med mere teologisk tyngde – og godt, at vi har fået en dygtig kirkeminister.”

Den teologiske tyngde er, at man tænker ”moderne livsformer sammen med kirke og teologi” - herunder velsigner dem. For kirken skulle nødtigt forarge eller støde nogen bort.

Det samme understreger lektor Hans Raun Iversen den 19.12. i sit indlæg i KD. Han har her denne spidsfindige og tilsyneladende klare evangeliske målestok for det, som kirken foretager sig og lærer: ”Vil det at kalde et par af samme køn for ”ægtefolk” kunne bringe gammeldags kristne til at falde fra troen på Jesus Kristus? Eller vil det omvendt kunne holde homoseksuelle par borte fra troens kilder i kirken, hvis kirken ikke kan få over sine læber at kalde dem ægtefolk?” Det er den slags spørgsmål, der iflg. HRI må stilles. Og han underforstår - hvis jeg læser ham ret - selv svaret, som ligger på linje med TRR: Man må passe på ikke at støde nogen bort. Kirken må ikke forarge de få og små og udsatte, og det vil her sige: de homoseksuelle. Deres forhold skal i stedet velsignes og kaldes for et ægteskab. For er deres kærlighed måske ikke ligeså ægte som de heteroseksuelles?

Til sådanne former for svimlende argumentation har Monrad et andet sted flg. iagttagelse:

”Man må...lægge mærke til, at i de menneskelige meninger er det sande og det falske ofte blandet så besynderlig sammen. Det falske vinder sin styrke ved at knytte sig til det sande. Når man vil bekæmpe en modstander, bør man altid stræbe at anerkende det sande i overbevisningen, hvormod det falske har slynget sig. Ved sådan anerkendelse slår man kården ud af hans hånd.”

Jeg vil derfor følge Monrads råd og allerførst anerkende og erklære mig helt enig i, at vi naturligvis hverken i eller udenfor kirken har lov til at forarge de små. Kirken og kristne skal være på de udsattes side og gå ud til dem udenfor lejren og ikke fordømme. Vi skal være dér, hvor alle andre

ikke er, med hjælp, støtte, opmuntring, vejledning, kærlighed, fred og glæde. (Men her kunne man jo i en parentes spørge: Er der slet ingen, som i vort moderne samfund taler de homoseksuelles sag og er hos dem? Er de virkelig så marginaliserede og udstødte, som det lyder? Og er det i virkeligheden en moderne tankegang at hævde, at bøsser og lesbiske er samfundets udstødte?)

Når det er sagt, så er jeg ikke med på den teologiske pointe, som er underforstået i ovennævnte indlæg: nemlig at kirken ikke må forarge sin samtid. Hvor står det skrevet, at kirken altid skal følge samfundets moral og de moderne strømninger? Hvor står det skrevet, at det, som et samfund velsigner, skal kirken også velsigne? Er det at tale med teologisk tyngde at påstå, at Paulus' pointe er, at kirken ikke må forarge?

Og hvad nu hvis evangeliets forargelse ligger et helt andet sted? Hvad nu hvis det virkelig forargelige er, at Gud har ment det alvorligt, når han skabte mennesket som mand kvinde og velsignede dem? Og at det er kønsforskellen, som konstituerer ægteskabet. Det er da for alvor forargeligt at høre i vores tid. At få at vide, at ægteskabet ikke er et tilfældigt forhold, som vi kan omdefinere efter forgodtbefindende, men at det udspringer af selve skabelsen og peger hen på forholdet mellem Kristus og hans kirke. Det er da forargeligt at sige, som Luther, at ægteskabet har Guds ord for sig. At ægteskabet er et åndeligt forhold, men også et kødeligt forhold - vel at mærke mellem to af hvert sit køn. Det må siges at være det allermest forargelige at høre i denne tid.

Men efter min mening er det sandheden, hvorom så meget falsk snor sig i dette spørgsmål, at ægteskabet er et forhold mellem en mand og en kvinde. Punktum. Længere er den ikke. Så kan der ganske rigtigt være mange andre forhold mellem mennesker, og samfundet og mennesker kan indrette sig på utallige måder, som de synes og finder for godt.

Men i kirken må vi holde fast ved, at et ægteskab er et forhold mellem to af forskelligt køn. Sådan har Gud villet det ved skabelsen, og Jesus bekræfter det. Det kan man både læse og se.

Med mindre man da er grebet af politisk og teologisk svimmelhed.

Steen Skovsgaard

Stiftelse af et D.G.Monradselskab

D.G.Monrad var biskop i Lolland-Falsters Stift i 21 år. Han var een af 1800-tallets helt store personligheder. Han var myreflittig, meget belæst, men også en meget omstridt person både politisk og teologisk. Han har skrevet utallige bøger, afhandlinger og artikler om vidt forskellige emner, ligesom der er skrevet og stadig bliver bøger og artikler om Monrad. Af de seneste arbejder kan nævnes: *Bishop Monrad in Aoteroa*. En engelsk bog, red af Robin Briggs og udgivet af Ian Macfarlane, Karere Publications, New Zealand. Ian Macfarlane er tipoldebarn af D. G. Monrad og bogen er udgivet i anledning af 200 året for biskop Monrads fødsel, den 24. november 2011. Endelig har historiker Hans Vammen i sin nye bog: *Den tomme stat* et udførligt og spændende afsnit om Monrad under overskriften: *Det dæmoniske geni*.

Monrads person, liv og tænkning er stadig fascinerende, inspirerende og spændende. Jeg har for tiden studieorlov for at studere Monrad, og i den forbindelse har jeg fået lyst til at stifte et D.G.Monradselskab. Det skal være et forum, hvor alle, som har interesse for Monrads liv og tænkning, kan mødes til gensidig inspiration og vidensdeling. Jeg forestiller mig, at der bliver lavet en hjemmeside til formålet, samt at der årligt bliver afholdt to møder. Et møde i forbindelse med en årlig generalforsamling og et møde med særlig vægt på foredrag, udflugt o.l.

Ideen er helt ny og derfor slet ikke færdigudviklet, men hvis du er interesseret i at være med i et sådant selskab kan du sende dit navn og adresse og helst mail-adresse til min sekretær, Tanja Sørensen: tabs@km.dk. Bispegården, Østre Alle 2, 4800 Nykøbing F. Så vil jeg snarest muligt i det nye år kontakte alle interesserede og samle en mindre forberedelsesgruppe samt indkalde til stiftende generalforsamling den 28.marts 2012.

Nykøbing F. bispegård den 14. november 2011

Steen Skovsgaard

biskop

Litteratur:

P. Stavnstrup, D.G.Monrad politiker og gejstlig. Berlingske forlag 1948

Biskop D.G. Monrad – 200 småtræk samlede af J.C. Freudendal – lærer i Utterslev ved Naksov
Cohens bogtrykkeri 1890

D.G.Monrad: Politiske breve udg. Reitzel Kbh. 1874

D.G. Monrads deltagelse i begivenhederne 1864 – en efterladt redegørelse udgivet ved Aage Friis –
nordisk forlag 1914

D.G.Monrad: Den første kamp om den apostoliske trosbekendelses oprindelse, Reitzel kbh. 1875

Religion og politik – en Monrad studie af Asger Nyholm nyt nordisk forlag 1947

Svend Hauge: Studier over D.G.Monrad som religiøs personlighed

Svend Hauge D.G.Monrad Breve Gad kbh 1969

D.G.Monrad: Ordinationstaler og prædikener af D.G.Monrad kbh Reitzel 1887

D.G.Monrad: Den Femte bøn og dens liv i kirken indtil Luther af D.G.Monrad 1883

D.G. Monrad: Prædikener på alle søn- og helligdage i året

D.G.Monrad: Fra bønnens verden

D.G.Monrad: Ordinationstaler og prædikener

D.G. Monrad: Prædikener på alle søn- og helligdage i året

Fra Monrads begravelse: Sognepræst J.J.Haars tale, stiftsprovst F. Helvegs tale samt Chr. Richardts
tale

Bishop Monrad in Aotearoa. Ditlev Gothard Monrad's life and his ledgacy to New Zealand edt. by
Ian Macfarlane

D.G.Monrad: Tro, dåb, gerning, tilgivelse København 1879

D.G.Monrad: Tanker til eftertanke - af biskop Bindesbølls efterladenskab 1875

Hjalmar Ekström: Den fördolda verkstaden, Artos 1988

Hjalmar Ekström: Den stilla kammaren, Artos 1988

Hans Wammen: Den tomme stat